İSKENDER PALA

1958, Uşak doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi (1979). Divan edebiyatı dalında doktor (1983), doçent (1993) ve profesör (1998) oldu. Divan edebiyatının halk kitlelerince yeniden sevilip anlaşılabilmesi için klasik şiirden ilham alan makaleler, denemeler, hikâyeler ve gazete yazıları yazdı. Düzenlediği Divan Edebiyatı seminerleri ve konferansları geniş kitleler tarafından takip edildi.

"Divan Şiirini Sevdiren Adam" olarak da tanınan İskender Pala, Türkiye Yazarlar Birliği Dil Ödülü'nü (1989), AKDTYK Türk Dil Kurumu Ödülü'nü (1990), Türkiye Yazarlar Birliği İnceleme Ödülü'nü (1996) aldı. Hemşehrileri tarafından "Uşak Halk Kahramanı" seçildi. *Babil'de Ölüm İstanbul'da Aşk*, *Katre-i Matem* ve *Şah&Sultan* adlı romanlarının baskıları yüz binlere ulaştı, pek çok ödül aldı. Türk Patent Enstitüsü tarafından marka ödülüne layık görüldü ve adı tescillendi. Evli ve üç çocuk babası olan Pala, halen İ. Kültür Üniversitesi öğretim üyesidir.

www.iskenderpala.net
www.iskenderpala.com

tamadres.com

OD

BİZİM YUNUS

İskender Pala

tamadres.com

Kapı Yayınları 265
İskender Pala Bütün Eserleri 52

OD
İskender Pala

1. Basım: Ekim 2011
2. Basım: Kasım 2011

ISBN: 978-605-4322-76-3
Sertifika No: 10905

Kapak Tasarımı: Utku Lomlu
Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

© 2011, İskender Pala
© 2011; bu kitabın yayın hakları Kapı Yayınları'na aittir.

Kapı Yayınları
Ticarethane Sokak No: 53 Cağaloğlu / İstanbul
Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76
e-posta: bilgi@kapiyayinlari.com
www.kapiyayinlari.com

Baskı ve Cilt
Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa / İstanbul
Tel: (212) 674 97 23 Fax: (212) 674 97 29

Genel Dağıtım
Alfa Basım Yayım Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti.
Ticarethane Sokak No: 53 Cağaloğlu / İstanbul
Tel: (212) 511 53 03 Faks: (212) 519 33 00

Kapı Yayınları, Alfa Yayın Grubu'nun tescilli markasıdır.

tamadres.com

“Bir garip ölmüş diyeler
Üç günden sonra duyalar
Soğuk su ile yuyalar
Şöyle garip bencileyin”

Bizim Yunus’un aziz ruhuna!..

tamadres.com

tamadres.com

OD'u yazarken pek çok kişiden teşvik ve yardım gördüm.

Yunus hakkında bir roman fikrini ilham ile beni ikna eden aziz kardeşim Sabri Koz ve sevgili oğlum Alperen Ahmed'e;

Çalışmam sırasında Yunus Emre Köyü (Sarıcaköy/Sarıköy) seyahatimi kolaylaştıran değerli dostlarım Nabi Avcı, Mehmet Kılıçlar ve Burhan Sakallı'ya;

Yazdıklarımı okuyarak kıymetli eleştiri ve görüşlerini benimle paylaşan İsmail Gülal, Aliye Akan, Elif Dilasa ile Emin Köse ve Hilye Banu ile Melih Gülseren'e;

Satırlarımı tarihi açıdan inceleyip kıymetli eleştirilerini esirgemeyen değerli bilim adamı Haşim Şahin'e;

Yunus Emre üzerine yaptığı çalışmalar ve yayımladığı külliyat ile Türk kültürüne büyük hizmetleri dokunan ve kitabımı okuyup tasavvufi eksiklerini gideren değerli bilim adamı Mustafa Tatcı'ya;

Romanın ortaya çıkması için gayretle çalışan Kapı Yayınları çatısı altındaki dostlarıma;

Ve nihayet, yazdıklarımın her zamanki ilk okuyucusu ve ilk eleştirmenim, hayat arkadaşım F. Hülya Pala'ya teşekkür ederim.

tamadres.com

MOLLA KASIM

1320, herhangi bir gün:

yok edilen şiirler – Turakçın Baba'nın mezarı – yerde mahluklar, suda balıklar, gökte melekler – ben iken benlikten kurtulmak – Bizim Yunus

Her bilenden ziyade bilen bulunur. Bunu tecrübeyle öğrendim. Her şeyi bildiğimi zannettiğim zamanlar da artık geride kaldı. Ne var ki, eski bilgiçliğim ağır bir bedel ödememe sebep oldu ve bu yüzden tarih benim adımı "her şeye karışan çokbilmiş bir ukala" olarak kaydetti. Oysa size anlatacağım o günün hikâyesinden sonra hayata ve eşyaya bakışım değişmişti. O günden sonra bildiğimi unuttum, unutarak yeniden bildim. Bilgi ile hikmetin, malumat ile irfanın ayrımına vardım ve geri kalan hayatımı asla bilgiçlik taslayarak yaşamadım.

Adım Kasım. Talebelik yıllarımdan kalma lakabımla bana Molla Kasım derler. Hayatım boyunca hep çok şeye

sahip olmayı değil, az şeye ihtiyaç duymayı istemişimdir. Zenginliğim ilim yolundan olsun diyerek ilmin peşine düşenlerdenim. Şimdi anlatacağım şeyleri yaşamamış olsaydım, Bizim Yunus'u anlatan bu kitap size ulaşmayabilir, bunun yerine Bizim Yunus'un iki bin kadar şiirini daha okuyor olabilirdiniz. Evet, ben suçluyum!.. Kendimi Yunus'a adamış biri olarak bu suçumu affettirebileceğimden de şüpheliyim. Çünkü bütün yazacaklarım, bir zamanlar yırtıp yaktığım veya ırmağa attığım bir tek şiirin bir tek mısraı bile etmez. O şiirler ki Yunus demişti, elbette onların tek bir mısraı benim bir cilt dolusu sayıklamalarıma bedeldir.

On yıl Şam, üç yıl Isfahan ve altı yıl da Konya medreselerinde okudum. Fıkıh ve hadis ilmiyle meşgul oldum. O yıllarda Anadolu'nun her yanında pıtırak gibi bitiveren tarikatlar, oldum olası asabımı bozardı. Bir adamın şeyh sıfatıyla ortaya çıkıp "İslam'ı şöyle yaşayın, Allah'ı böyle anın!" diye kurallar koymasını da, o şeyhin öldükten sonra bölünen tarikatını ve kurallarını da insanları aldatan birer tuzak gibi görür, bunların şeriat ilmiyle de, *Kur'an*'la da alakaları yok, diye düşünürdüm. Hafız idim, çok kitap okur, her okuduğum kitabı Allah'ın Kitabı'yla tartar, eksiklerini bulursam kaldırır atardım. Şiirle ilgilenir, kendimce şiirler de söylerdim. Ebu Said Bahadır Han'ın, İlhanlı Devleti tahtına oturduğu yıldaydı. Konya'da Müderris Fazlullah Efendi diye birisinin "ilm-i fıkıh" adı altında Kitab'a aykırı şeyler anlattığını duydum. Ona haddini bildirmek

üzere Söğüt'ten yola çıkmış, Konya'ya gidiyordum. Sakarya Suyu kenarında bir çeşme başında azıcık oyalandım. Hemen yan tarafta üstü açık bir türbe ile birkaç kabir vardı. Birisi kötü bir yazı ile "*Burada Turakçın Baba ile erenlerden birkaç yoldaşı yatar!*" diye yazmıştı. Kim ola ki diyerek bir Fatiha okudum. Mekânın ruhaniyeti var gibi geldi bana. Hani insanı kuşatıp sarıveren bir ruhaniyet. Biraz rahatlamaya, ferahlamaya ihtiyacım olduğunu düşündüm. Sonbahar rüzgârları esiyordu. Kendime siperli bir yer bulup eşyamı yerleştirdim ve oltamı çaya saldım. Birkaç çalı çırpı yaktım. Bir yandan ısınıp, bir yandan tutacağım balıkları pişirecektim. Sonra aklıma geldi. Akşam yolda yarı çıplak, saçı sakalına karışmış meczup bir derviş, yağmurun altında elime bir tomar kâğıt tutuşturmuş, "Bunu sana gönderdi gönderen, oku bakalım!" diyerek kaçıp gitmişti. Yağmur çok şiddetliydi ama dervişin açık elindeki tomara bir damla bile düşmemişti. Hayret etmiştim. Tabii hızla elinden alıp torbama attım. Bırakınız içinde ne var diye bakmayı, o anda başlığını bile okumaya fırsatım yoktu. Şimdi aklıma gelince pek sevindim. Oltama balık vurasıya kadar beni eğlerdi. Torbadan çıkardım. Üst üste konulup katlanmış el ayası büyüklüğünde kâğıtlarla tomarlanmıştı. Her kâğıt parçasının iki yüzünde birer şiir yer alıyordu. Tomarın tamamının şiir olduğunu görünce neşem arttı. Gönderen her kim ise benim neleri okumaktan hoşlandığımı biliyor olmalıydı. Şiir, ırmak kıyısında geçecek esintili bir sonbahar gününün hissiyatına uygun

düşerdi. Ateşin üzerine birkaç odun daha atıp oturduğum yumuşak çimenlere yerleştim. Baş sayfada "*Hâzâ Divan-ı Derviş Yunus*" yazılıydı. Bu Derviş Yunus kimdi, bilmiyordum. Mısralara bakınca usta bir şair tarafından tertiplenmiş olduğunu anladım. Hem yazı güzeldi, hem de şiirler parmak hesabıyla pek okkalı duruyordu. Başladım okumaya. "Sensiz yola girer isem / Çarem yok adım atmağa // Gövdemde kuvvetim sensin / Başım götürüp gitmeğe". Güzel bir şiirdi. Allah'ın "Bir"liği üzerine sağlam bir iman eseri olduğu belliydi. Şairine aferin okuyup geçtim ikinci şiire. Ama hayret!.. İkincisi sûfîlerin hezeyanlarına benziyordu. İnsanları *Kur'an*'dan uzaklaştırıp başka yollar aramaya itecek bu tür safsatalara tahammül edemezdim. Öfkelendim. Kâğıdı tomarından çıkardım, avucumda buruşturup ırmağa attım. Üçüncü şiir gözüme daha da kötü göründü. Şairine, kâtibine, hatta kâğıdını hazırlayana lanetler okuyarak "Cehennem ateşinde yanasıcalar!" bedduasıyla onu da alevleri kabaran ateşe attım. Üçüncü şiir aşktan bahsediyordu: "Aşk davasın kılan kişi / Hiç anmaya hırs u hevâ / Aşk evine girenlere / Ayrık ne meyl ü ne vefâ". Tam onu da yırtıp suya atacaktım ki "aşk" kelimesiyle "din" kelimesini değiştirmek geldi aklıma. Baktım, bu şekliyle şair doğruyu söylemiş, ama ne hikmetse dinin adını aşk koymuştu. Onu tuttum. Sonraki şiiri beğenmedim, suya, bir sonrakini ateşe. Böyle böyle sayısız şiirler okudum. Kimini tuttum, kimini attım. Bu arada oltama kaç balık takılıp kurtuldu, ateşe kaç odun daha verdim

hiç bilmedim. Kuşluk vaktinde oturmuştum, ikindi olmak üzereydi. Kalkıp aceleyle öğle namazını kıldım. -Allah beni affetsin- Bütün namaz boyunca zihnimde yine şu Yunus denen adamın şiirleri dolanıp durdu. Herhalde bu onun gerçek adıydı. Çünkü mahlasa benzemiyordu. Yine de onun hesabına üzüldüm. Zavallı, dünyaya eser bıraktığını zannediyordu ama hiç ölmeyecekmiş gibi yaşayan, sonunda hiç yaşamamış gibi ölen adamlardan bir farkı yoktu. Şiirlerinin çoğu sûfî zırvalarından ibaretti. Namazdan sonra oltamı yokladım. İrice bir balık vardı ucunda. Kim bilir ne zaman takılmış ve çırpına çırpına ölmüştü. Şiirlerle oyalanırken hayli zaman geçmiş, iyiden iyiye acıkmışım. Balığı temizleyip bir söğüt dalına geçirerek ateşe koydum. Aklım hâlâ şiirlerdeydi. Balık pişedursun, tomarı elime aldım. İlk şiiri başladım okumaya. Fakat o da ne? Neler söylüyordu bu adam? Allah'ım!.. "Ben dervişim diyene / Bir ün edesim gelir // Tanıyuban şimdiden / Varıp yetesim gelir; Sırat kıldan incedir / Kılıçdan keskincedir // Varıp onun üstüne / Evler yapasım gelir." Bu kadarına vurulmuşken son beyit kanımı dondurdu: "Dervîş Yunus bu sözü / Eğri büğrü söyleme // Seni sîgaya çeker / Bir Molla Kasım gelir"

Tomarı elimden atıp secdeye kapandım. Bu adam benim adımı nereden bilmişti? Gönderen, bir tomar şiir değil, bir dehşet göndermişti besbelli. Tevbe ediyor ve ağlıyordum. Ağladığım iki sebeptendi; ilki o güne dek tarikat ehline hor bakmış olmam; ikincisi de o şiirleri ate-

şe ve ırmağa atmış olmam. Birinci pişmanlığımdan geri dönebileceğime seviniyordum; lakin ikincisini neyle telafi edebilirdim ki?!.. İki bin kadar şiiri ahmakça yok etmiştim. Bu Derviş Yunus her kim ise bana çok şiddetli bir şamar vurmuştu. Kederim büyüktü. Gün inmeye yakın ağlamaktan yorulmuş, halsiz düşmüş, kendimi ırmağa attığım şiirlerin peşinde akarken buldum. Irmağın akışında, ömrümün akıp gittiğini gördüm. O sırada uyudum da rüya mı gördüm, yoksa hayallendim de gerçek mi sandım, anlayamadım, uyku ile uyanıklık arasında bir nida işittim:

"Üzülme Molla!.. Onun şiirlerinden bini yerde mahluk içindir. Allah binini suda balıklar, binini de gökte melekler okusun istedi!"

Bu, zihnimin bana oynadığı bir avuntu muydu; yoksa hakikaten o iki bin şiiri, gönderen iradenin gereği olarak mı yok etmiştim, şaşırdım. İki saat kadar ne yaptığımı bilmeden öylece uğunduğumu hatırlıyorum. Kendime geldiğimde aynen Derviş Yunus'un dediği gibi gün gitmiş, kervan göçmüş, bense dağlar başında yalnız kalmıştım. Hafızamı yokladım. Bulunduğum çeşitli meclislerde Sarıcaköylü bir Yunus'tan söz edildiğini hatırlar gibi oldum. Ertesi günden tezi yok; Yunus'u aramaya koyuldum. Yolunun tozunda yaklaşık bir yıl gezindim. Neler öğrendim neler. Konya, Karaman, Erzurum, Kayseri, Amasya, Sivas, Isparta, Kula derken yolum Sarıcaköy'de düğümlendi… Ayak izlerine basmış, onu bulmuştum. Medreseyi terk ettim, bildiklerimi unuttum. Zihnimi arıtıp onun anlattığı

aşk sırlarıyla, kalbimi boşaltıp onun anlattığı Sevgili'yle yeniden doldurdum. Sarıcaköy'e geldiğimde ilk defa kederlerim sükûn buldu, kendimle ve yaşadığım hayatla ilgili bütün düğümler orada çözüldü. Sarıcaköy yollarında elimdeki tomarları baştan sona tekrar tekrar kaç kere okudum hatırlamıyorum; şimdi hepsi ezberimdeler…

❦ ❦ ❦

Üç aydır Yunus Emre Hazretleri'nin dizi dibindeyim ve bir şeye çok pişmanım. Keşke başıma gelenler başıma geldiğinde, dosdoğru huzuruna koşsaymış ve bir yıl dolanıp durmasaymışım. Böylece onunla daha uzun zaman geçirebilir, ezberimdeki bütün şiirlerini mukabele edip tashihten geçirebilir, belki ırmağa ve ateşe attığım şiirlerini yeniden söyletip beyaza çekebilirdim. Isparta'da iken "Nasihat Risalesi"ne erişip kendim için bir nüsha çoğaltmıştım, onu da mukabele edebilirdik.

Seksen yaşına merdiven dayamış bir adam düşünün. Elinden eksik etmediği ucu kömürleşmiş bastona -bu baston Tapduk Emre'den yadigâr imiş- dayanmadan yürüyen ve adımlarını, sanki yeri incitmekten korkarcasına basan bir nahif derviş. Hakikatte bir şeyh, ama dervişliğinden hiç soyunmamış bir şeyh. Dervişliğiyle herkese daha yakın, daha içten, daha sıcak. Sof hırkasının içinde ince fidanlar gibi başını eğmiş duran bir gönül sultanı, bir ince zarafet. Şimdi gözümün önüne getiriyorum da, destarından karayağız cephesine sarkıttığı uzun saçları, hafif

kemerli burnunu gölgeleyen gür kaşları, beyaz sakalı ve daima gülümseyen nurani yüzü nasıl da herkesi kendine meftun etmeye yeterdi. Gözleri görmediği halde her şeyi görüyor gibi davranmasına şaşırırdım. Sarıcaköy'de öğrendiğim ilk şey, beş yıldır gözlerinin hiç görmediğiydi. Kendisine şifa için gelen herkese şifa dağıttığı, görmeyen gözleri bile iyi ettiği halde kendi gözlerine merhem kabul etmez, bilakis gönül gözüyle görmeyi tercih edermiş. Altmış üç yaşındayken gözlerine alaca düşmüş, feri kaybolmuş. Bir zamanlar Abakay Derviş'ten öğrendiği bitki köklerinden merhem yapıp gözlerine sürse iyi olurmuş ama o "Adı güzel kendi güzel Muhammed'in mübarek gözleri bu dünyayı altmış üç yıl gördü, bize de ziyadesi gerekmez!" diyerek tam on iki yıl, beş kulaç ötesini görmeden yaşamış. Sarıcaköy'de geçen son beş yılda ise tamamen âmâ imiş. Ben işte o beş yılın sonunda eşiğine baş koymuştum. Hayatını o kadar olağan yaşıyordu ki, dıştan bakan birisi sanki görüyor sanırdı. Bir gün huzuruna delil ile gelen bir âmânın kendi başına yürüyüp gittiğini görünce cesaret bulup "Efendim, başkalarına bolca dağıttığınız şifadan kendi gözünüzü esirgemeseniz!" demiştim de, "Tapduk Sultan'ım da böyle yaşadı Molla Kasım!" diye sözü kestirip atmış, sonra da dünya gözüyle görmeyi istediği tek yüzün, oğluna ait olduğunu, ama garip bir tecelli olarak onu bulduğu gün gözlerini kaybettiğini söylemişti. Daha sonraki bir görüşmemizde oğluna sordum. "Evet!.." dedi, "Bunu çok istedi. Lakin onun beni gönül

gözüyle gördüğüne eminim. Çünkü bir defasında yüzümü avuçlarına almış, sanki yüzümdeki her bir seğirmeyi bile ezberler gibi parmaklarını yüzümde gezdirmiş, yüzümü kalbine nakşetmiş idi."

Evet!.. Ben Molla Kasım, divitimi hokkaya bandırdım ve belki kendimi affettirebilirim diye bu satırları yazıyorum. Bunun için Yunus Emre Hazretleri'yle birkaç kez halvet olup özel görüşmeler yaptım. Kendisinden fazla bahsetmek istemeyişi, "ben" demeyi çoktan unutmuş olması ve maddi âlemi -o buna masiva diyor- fazla önemsemeyişi, işimi bir hayli zorlaştırdı. İşimi zorlaştıran başka şeyler de vardı tabii. Görüştüğü veya adını andığı kişilerin hayat hikâyeleri yazıya geçirilmemişti ve dilden dile dolaşırken sisli puslu bilgiler ardında kalmıştı. Mesela Tapduk Emre… Daha sonra yaptığım araştırmalarda kimse bana onun hakkında rivayetlerden öte bilgi veremedi. Tekkesinde yıllarca çorba içmiş müritleri bile sanki onun maddi bir hayatı yokmuş gibi hep kerametlerinden, nasihatlerinden bahsettiler. Bir de Sulucakarahöyüklü Aslanlı Hünkâr Hacı Bektaş var tabii. Bozkırda bu adı bilmeyen yoktu; ama nedense herkes bir menkıbe anlatıyor, veciz bir sözünü naklediyordu. Onu görüp tanımış olanlar bile bana "Şu tarihte şöyle olduydu!" demediler, diyemediler. Anadolu'ya geldiği yılı doğru söyleyebilen bir Allah kuluna bile rastlayamadım. Bunlar, olayları birbirine bağlarken ve tarihin akışını belirlerken bana çok zorluk çıkardı. Hatta bazı yerlerde olayları ben sıraya koymak zorunda

kaldım. Bereket versin, Konyalı Molla Celaleddin'in derslerinde bulunmuş, kendisini tanımıştım da ondan bahsettiği zamanlarda fazla zorlanmadım.

Şiirlerini yok ettiğimi bildiğini zannediyorum. Bir gün olsun bana bunun hesabını sormamış olması omzumda büyük bir yük. Keşke hesap sorsa, kızsa, öfkelenseydi… Hiçbir şey olmamış gibi davranması, o günlerde vicdanımı her dakika bir kez daha sızlatırdı. Hakkında bir kitap yazacak olmam, belki de bu yüzden onu tedirgin etti. Bana her şeyi anlatmadığını biliyorum çünkü. "Bir kitap yazılması gerekiyorsa Tapduk Sultan'ımın kitabı yazılsın!" demişti bir keresinde. Kendisinden geriye birkaç pare şiirin kalmış olmasını yeterli buluyordu. Hayat hikâyesini yazacak olmama pek taraftar değildi. Buna rağmen ısrarcı oldum. Vaktiyle cahillik edip iki bin kadar şiirini ahmakça yok ettiğim gibi, şimdi de yok olmaya başlayacak hayat hikâyesini ben kayda geçirmeli ve yaşatmalıydım. Zannederim ısrarlarıma dayanamadı ve kapısına gelen hiç kimseyi kırmadığı gibi beni de kırmak istemedi, teklifime kerhen razı oldu. Bunu bilmekten dolayı tedirgindim. Mübarek tenini toprağa indirdiğimiz güne kadar bu tedirginliğim sürüp gitti.

Eşiğine vardığımda tek dileğim kendimi affettirebilmekti. Ama dizinin dibine oturduktan sonra eski hamlığımdan kurtuldum, şeriat ile tarikat arasında kendime bir bakış açısı edindim, insanları zahirlerine göre itham etmemeyi öğrendim. Onun o dingin, yolculuklarını içine

doğru yapan derinlikli hayatı bana yepyeni ilhamların kapılarını açtı, tarikatı reddeden ben, eşiğine mürit oldum.

Yunus Emre Hazretleri'nin vefatından sonra Sarıcaköy'den ayrıldım. Karaman'da oğlunu buldum, onunla görüştüm. Fikrimi söyledim ve gerek kendisi, gerekse babası hakkında bazı tamamlayıcı bilgiler istedim. Sağ olsun, elinden gelen yardımı esirgemedi. Onun anlattıklarıyla babasınınkileri birleştirdiğimde "Bizim Yunus"un gariplik ve miskinlik içinde yaşamış bir insan-ı kâmil olduğunu gördüm. Huyu güzel, işi güzel, bilgisi güzel ve sözü güzeldi. Sanki Kaf Dağı'ndan Anadolu bozkırlarına tenezzül etmiş bir Simurg, Allah'ın bir zaman için yeryüzüne koyduğu bir ayna idi. O, bu yurtların gözbebeği idi. Ve elbette gözbebekleri her şeyi görür ama kendisini görmez… Bu yüzden hayatı gizli kaldı. Okuyacağınız satırları hep onun anlattığı gibi kaydettim; çünkü gözlerinizi onun gözbebeğine çevirmenizi istiyorum. Her ne ki o ve oğlu anlattı, ben burada naklettim. Söz onlarındır, yazı benim.

kanaatkes.com